מתני' העובד עבודת כוכבים [א]אחד העובד ואחד המזבח ואחד המקטר ואחד המנסך ואחד המשתחוה ואחד [ב]המקבלו עליו לאלוה והאומר לו אלי אתה [ג]אבל המגפף והמנשק והמכבד והמרבץ והמרחץ והסך והמלביש והמנעיל עובר בלא תעשה [ד]הנודר בשמו והמקיים בשמו עובר בלא תעשה [ה]הפוער עצמו לבעל פעור זו היא עבודתה הזורק אבן [ו]למרקולים זו היא עבודתה: **גמ'** מאי אחד העובד אמר רבי ירמיה [ז]הכי קאמר אחד העובד כדרכה ואחד המזבח ואחד המקטר ואחד המנסך ואחד המשתחוה ואפילו שלא כדרכה וליחשוב נמי זורק אמר אביי [ח]זורק היינו מנסך דכתיב [1]בל אסיך נסכיהם מדם מנהני מילי דתנו רבנן אילו נאמר [2]זובח יחרם הייתי אומר בזובח קדשים בחוץ הכתוב מדבר תלמוד לומר לאלהים בזובח לעבודת כוכבים הכתוב מדבר אין לי אלא בזובח מקטר ומנסך מניין ת"ל בלתי לה' לבדו ריקן העבודות כולן לשם המיוחד לפי שיצאה זביחה לידון בעבודות פנים מניין [ט]לרבות השתחואה ת"ל [3]וילך ויעבוד אלהים אחרים וישתחו להם וסמיך ליה [4]והוצאת את האיש ההוא וגו' עונש שמענו אזהרה מניין ת"ל [5]כי לא תשתחוה לאל אחר יכול שאני מרבה המגפף והמנשק והמנעיל ת"ל זובח זביחה בכלל היתה ולמה יצאה [י]להקיש אליה ולומר לך מה זביחה מיוחדת שהיא עבודת פנים וחייבין עליה מיתה אף כל שהיא עבודת פנים וחייבין עליה מיתה יצאה השתחואה לידון בעצמה יצאה זביחה לידון על הכלל כולו אמר מר הייתי אומר בזובח קדשים בחוץ הכתוב מדבר זובח קדשים בחוץ [כ]כרת הוא סלקא דעתך אמינא כי אתרו ביה קטלא כי לא אתרו ביה כרת קמ"ל אמר ליה רבא בר רב חנן לאביי אימא יצאה השתחואה ללמד על הכלל כולו וכי תימא זובח למה לי לגופיה [ל]דמחשבין מעבודה לעבודה דאיתמר [מ]השוחט בהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים ולהקטיר חלבה לעבודת כוכבים [נ]רבי יוחנן אמר
אסורה

מתני' אחד העובד. מפרש בגמרא: **אחד המזבח ואחד המקטר וכו'.** ובגמרא מוקים לה לכולה מתניתין בשאין דרכה של אותה עבודת כוכבים לעבדה בכך ואפ"ה אהנך עבודות מיחייב כדיליף לה בברייתא: **והמקבלו עליו באלוה.** ואפי' אמירה בעלמא כגון האומר לו אלי אתה דאיתקש לזביחה דכתיב (שמות לב) וישתחוו לו ויזבחו לו ויאמרו אלה אלהיך ישראל. ל"א והמקבלו לאלוה שלא בפניו והאומר לו אלי אתה בפניו ותנא סיפא לגלויי רישא דלאו תנא רישא הוה אמינא הני מילי בפניו אבל שלא בפניו לא תנא סיפא בפניו מכלל דרישא שלא בפניו ואפ"ה חייב: **אבל המגפף והמנשק.** שלא כדרכה: **עובר בלא תעשה.** דלא תעבדם יתירא כתיבי חד בדברות ראשונות ג) ואחרונות ד) וחד לא תשתחוה לאלהיהם ולא תעבדם ולא תעשה כמעשיהם (שמות כג) אם אינו ענין לכדרכה תנהו ענין לשלא כדרכה אבל מיתה לא מיחייב בשלא כדרכה אלא הני דפרט בהו קרא: **הנודר בשמו.** בלשון נדר קונם עלי כל פירות שבעולם בשם עבודת כוכבים פלונית אם ארחץ: **והמקיים בשמו.** שבועה. נשבע ה) מתרגם מקיים: **עובר בלא תעשה.** ושם אלהים אחרים לא תזכירו (שם): **הפוער עצמו.** מתריז רעי בפניו וזהו עבודתו וחייב עליו ו) מיתה: **מרקולים.** מצדדין שלש אבנים אחת מכאן ואחת מכאן ואחת מלמעלה על גביהן וקורין אותם מרקולים ועובדין אותה בזריקת האבנים: **גמ' מאי אחד העובד.** אטו כל הני לאו עובד נינהו: **אחד העובד.** כל עבודה אף גפוף ונשוק אף דרך בזיון בכדרכה וחייב מיתה דכתיב ז) וילך ויעבוד אלהים אחרים וכתיב בתריה וסקלתם באבנים ואזהרתיה מהכא ופן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם וגו' (דברים יב) דהיינו בכדרכה: **ואחד המזבח.** אפי' שלא כדרכה בעבודות הללו כדיליף לקמן דכל עבודות הנעשות בפנים לגבוה חייבין עליה מיתה בעבודת כוכבים אפילו שלא כדרכה: **ולחשוב נמי זורק.** דבשלמא מקבל ומוליך לא קשיא לן אע"ג דעבודות פנים הם דלא אשכחן דליהוו עבודות הנעשות לשם עבודת כוכבים כדאשכחן הנך זביחה ויזבחו לו (שמות לב) קטור אשר חלב זבחימו יאכלו (דברים לב) ניסוך ישתו יין נסיכם (שם) ומיהו דם אשכחן בעבודת כוכבים בל אסיך נסכיהם מדם וכיון דגמרינן דכל עבודות פנים חייבין בהם אף שלא כדרכה נתנייה נמי: **אמר אביי זורק בכלל ניסוך.** דמתני' דהא קרא נמי ניסוך קרייה: **מנא הני מילי.** דמחייב בהני עבודות אף בשלא כדרכה: **אילו נאמר זובח יחרם הייתי אומר.** באיזו זביחה בא הכתוב לענוש מיתה ודאי בזובח קדשים בחוץ קאמר שמצינו שהזהיר עליהם במקום אחר (ויקרא יז). ולקמן פריך הרי כבר פרשו להם עונש אחר ונכרת דכתיב גבי שחוטי חוץ (שם): **ת"ל לאלהים יחרם.** דבא הכתוב לענשו מיתה דהאי יחרם לשון מיתה דכתיב (ויקרא כז) כל חרם אשר יחרם מן האדם לא יפדה מות יומת. זובח לאלהים כל אלהים במשמע ואפילו שלא כדרכה מדלא כתביה בלשון עבודה עובד לאלהים בזביחה יחרם שמע מינה אפילו אינה עבודה שלו קאמר וכל עבודות שבעולם לכדרכה נפקא לן בהו מיתה מוילך ויעבוד וגו' דמשמע דבר שהוא עבודה לו: **בלתי לה' לבדו ריקן.** ונטל כל העבודות מלעבדה בהן ונתנן לשם המיוחד. משמע דאכל עבודות הראויות לשם קאמר: **לפי שיצאה זביחה.** בפירוש מכלל שאר עבודות שנכללו בכלל **וילך ויעבוד** ומדה היא בתורה דדבר שהוא בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא שאין הכלל הזה מחייב אלא עבודה הדומה לזבח שהוא עבודת פנים. ומהשתא לא נפקא לן דליחייב אהשתחואה שלא כדרכה דלאו עבודה היא בפנים מניין לרבות השתחואה: ה"ג בסיפרי ח) **ת"ל וילך ויעבוד אלהים אחרים וישתחו להם.** דעל כרחיך לשלא כדרכה קאמר דאי דרכה לעבדה בכך בכלל ויעבוד הוא: **עונש שמענו.** דכתיב ביה וסקלתם דלעיל: **אזהרה מניין ת"ל כי לא תשתחוה לאל אחר.** והאי נמי אם אינו ענין לכדרכה תנהו ענין לשלא כדרכה. וספרים דכתוב בהו ט)(כי) לא תשתחוה שיבוש הוא דהא מיתה הכא לא כתיבא: **יכול שאני מרבה וכו'.** דנימא השתחואה שיצאה מן הכלל ללמד על הכלל כולו יצא דמה השתחואה מיוחד שהיא דרך כבוד וחייב עליה אף לשלא כדרכה אף כל שהוא דרך כבוד כגון אלו חייב: **ת"ל זובח.** ואם השתחואה ללמד על הכלל באתה למה פרט לך זביחה הלא דרך כבוד הוא ומהשתחואה נפקא ליה אלא היא באתה ללמד על הכלל לומר לך זביחה בכלל היתה ויצאה מן הכלל להקיש לה כל הנכללות עמה ולומר לך מה זביחה מיוחדת עבודת פנים אף כל שהיא עבודת פנים חייבין עליה בחוץ לעבודת כוכבים ומשום דהשתחואה לא נפקא לן מהכא לחיובא הוצרכה השתחואה לחזור ולאתא כדי לדון בעצמה לבדה שיתחייבו עליה ואע"פ שאין חייבין כיוצא בה ויצאה זביחה ללמד על הכלל כולו: **סד"א.** האי יחרם אתא לאורויי לן דאי אתרו ביה לקטלא וכרת כי לא אתרו ביה הוא כדלגבי שבת ועבודת כוכבים ועריות: ה"ג **ס"ד אמינא אתרו ביה קטלא ולא אתרו ביה כרת קמ"ל: אימא יצאה לן השתחואה ללמד על הכלל.** ומתרבי מגפף ומנשק וכל שהוא דרך כבוד כהשתחואה. (א) א] וקא קשיא לי' לתנא א"כ זובח למאי אתא תיפוק לי' מהשתחואה דהא עבודת כבוד הוא: **לגופיה.** אתא ולאורויי דאפי' לא שחט שחיטה עצמה לעבודת כוכבים אלא שוחט לעצמו וחשב בה ע"מ לזרוק דמה לעבודת כוכבים חייב ואפי' לא זרק: **דמחשבין מעבודה לעבודה.** כלומר דמחשבה שהוא מחשב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת מחשבה היא להתחייב עליה:
אסורה

וליחשוב נמי זורק. פירש הקונטרס בשלמא מקבל ומוליך משום דלא אשכחן דליהוו עבודה הנעשות לשם עבודת כוכבים כדאשכחן גבי ניסוך ישתו יין נסיכם והיינו כר' יהודה דדריש בספרי להאי קרא דיין נסיכם גבי עובדי כוכבים אבל ר' נחמיה מוקי לה בישראל ומיהו לרבי נחמיה בלאו הכי אשכחן קראי בדברי קבלה וקטר לבעל והסך נסכים לאלהים אחרים (ירמיה ז):

זובח לאלהים יחרם. פ"ה כל אלהים במשמע אפילו שלא כדרכה מדלא כתיב עובד לאלהים בזביחה יחרם ולא היה יכול לפרש דע"כ לשלא כדרכה אתא דאי לכדרכה מוילך ויעבוד נפקא דה"א לעולם לכדרכה ובא ללמדך על הכלל דאפי' כדרכה לא מחייבה אלא בעבודת פנים:

המקטר והמנסך מניין ת"ל בלתי לה' לבדו. תימה דבסמוך יליף מיצאת זביחה ללמד על הכלל כולו וי"ל דאי לאו בלתי לה' לבדו ה"א מה זביחה שהיא עבודת דם ואתא לרבויי זורק אבל מקטר ומנסך לא:

מניין לרבות השתחואה. וא"ת ת"ל מדאיתקש לזביחה דכתיב (שמות לב) וישתחוו לו ויזבחו לו כדיליף (לקמן דף סג.) האומר אלי אתה דכתיב ויאמרו לו אלה אלהיך ישראל וי"ל דהתם הוי כדרכה דאותו עגל אורחיה בזביחה הוה והא דיליף מהתם אלי אתה משום דאלי אתה אורחיה בכל עבודת כוכבים:

אזהרה מניין. וא"ת ות"ל מהיכא דנפקא לי' אזהרה למגפף ומנשק מלא תעבדם כדפ"ה במתני' וי"ל דאי אתא לאזהרה דהשתחואה לא הוה מוקמינן ליה למגפף ומנשק:
ריש

עין משפט נר מצוה

קכב א מיי' פ"ג מהל' עכו"ם הל"ג סמג לאוין טו:
קכג ב מיי' שם הל"ד:
קכד ג מיי' שם הל"ו:
קכה ד מיי' פ"ה שם הלכה י סמג לאוין לה טור שו"ע יו"ד סימן קמז סעיף א:
קכו ה מיי' שם פ"ג הלכה ה:
קכז ו ז ח ט מיי' שם הלכה ג:
קכח י מיי' פי"ח מהל' מעשה קרבנות הלכה ג סמג לאוין שנג:
קכט כ ל מיי' פ"ב מהל' שחיטה הלכה טו סמג עשין סג טור שו"ע יו"ד סימן ד סעיף א:

מסורת הש"ס

א) [עי' תוס' לקמן סג. ד"ה מרקולים], ב) ע"ז לב: חולין לט. זבחים י., ג) [שמות כ], ד) [דברים ה], ה) [תהלים סג], ו) [עי' תוי"ט], ז) [דברים יז], ח) [שופטים יז ג], ט) עי' רש"ל שמקיים הגי' כי.

◆

תורה אור השלם

1. ירבו עצבותם אחר מהרו בל אסיך נסכיהם מדם ובל אשא את שמותם על שפתי: תהלים טז ד
2. זבח לאלהים יחרם בלתי ליי לבדו: שמות כב יט
3. וילך ויעבד אלהים אחרים וישתחו להם ולשמש או לירח או לכל צבא השמים אשר לא צויתי: דברים יז ג
4. והוצאת את האיש ההוא או את האשה ההוא אשר עשו את הדבר הרע הזה אל שעריך את האיש או את האשה וסקלתם באבנים ומתו: דברים יז ה
5. כי לא תשתחוה לאל אחר כי יי קנא שמו אל קנא הוא: שמות לד יד

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה אימא וכו' ודקא קשיא ליה:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה אימא יצאה לן וכו' דרך כבוד כהשתחואה וקא קשיא וכו' נ"ל ודקא קשיא וכו':

◆

מוסף רש"י

השוחט בהמה לזרוק דמה לעבודת כוכבים. שלא שחט הבהמה לשם עבודת כוכבים שיהא עובדה בשחיטה, אלא חשב בשחיטה על מנת לזרוק (ע"ז לב: וכעי"ז זבחים י.): דאי שחטה לשם עבודת כוכבים שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו, דברי הכל אסורה דהא זבחי מתים הוא, אלא בשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לעבודת כוכבים אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד העבודת כוכבים בזריקת דמה או בהקטר חלבה (חולין לח.).